

Videnskabelige psykologiske gennembrud 1851-1914, hvilke forudsætninger var der eller hvilke konsekvenser har det fortsat for kultur, samfund eller erkendelse?

Psykologien opstår som en selvstændig videnskab i sidste halvdel af 1800-tallet. Hidtil havde psykologi været en gren af filosofien. Årsagen til selvstændiggørelsen er åndsvidenskabernes og dermed filosofiens tilbagegang og naturvidenskabernes boom i 1700- og 1800-tallet. Rigtig videnskab var naturvidenskab og det kontrollerede naturvidenskabelige eksperiment fik nærmest patent på videnskab. Videnskab skal desuden være nyttig, og psykologi udviklede sig blandt andet ud fra forsøget på at løse praktiske problemer som for eksempel neuroser. Fysiologi blev blandet med filosofi hvorved de naturvidenskabelige metoder kom i anvendelse. Hermed blev psykologi som videnskab skabt.

Psykologien var altså eksperimentel i den første tid. Metoden var introspektion, dvs. iagttagelse af egne bevidsthedsfænomener.

I Tyskland var det Wilhelm Wundt der var grundlæggeren af det første psykologiske laboratorium. Den der har haft varig betydning fra den tid var Ebbinghaus (se hukommelse).

I England er det Francis Galton der regnes for grundlæggeren af psykologien. Han var Darwins fætter. Fokus på individuelle forskelle. Human genetik (racehygiejne) og differentialpsykologi. Metoder: statistik og spørgeskemaer. Den klassiske eksperimentelpsykologi kulminerede i 1890'erne.

Herefter dannes forskellige skoler:

Gestaltpsykologi, adfærdspsykologi, psykoanalyse.

I Danmark oprettes det første psykologiske laboratorium 1886. Kom senere ind under Københavns Universitet. Orla Lehman "Overtro og trolddom".

Intelligensforskningens begyndelse:

1905 anvendtes de første intelligensprøver i Paris i skolevæsenet.

Psykologen Alfred Binet og psykiateren Theodore Simon var blevet bedt om at lave nogle prøver så man kunne udskille "sinkerne" fra de "normale".

Undervisningen blev herefter afpasset efter elevernes forudsætninger.

Allerede inden Første Verdenskrig blev de anvendt af nogle københavnske skolelæger. Binet og Simon havde ikke udarbejdet en egentlig teori om intelligens, men havde nogle grundantagelser og mente desuden at intelligens var én generel faktor. Dette syn på intelligens er slået igennem og holder stadig i dag, dog nu med konkurrerende antagelser.

1904 havde den engelske Spearman udviklet en teori om intelligensens struktur som bestående af en generel faktor (g-faktor) og en række specielle faktorer (s-faktorer). Denne bruges stadig af f. eks. foreningen Mensa og i det hele taget i intelligensforskningen.

Adfærdspsykologiens fremkomst: Pavlovs betydning for psykologien i Vesten (og senere i Sovjetunionen). Institut for eksperimentel psykologi oprettes i Rusland 1912.

John B. Watson var professor i eksperimentelpsykologi ved John Hopkins Universitetet i USA og var meget optaget af at vise de naturvidenskabelige metoders styrke overfor andre metoder, f. eks. introspektion. Watson fremlagde sin programmerklæring i en artikel: "Psychology as the Behaviorist Views it" i Psychological Review, nr. 20, 1913. den er blevet opfattet som starten på den behavioristiske revolution. Det er her han udtaler den berømte

"Giv mig et dusin spædbørn og jeg skal ....".

Scientific management: arbejdspsykologien starter med Scientific Management. Siden har man udviklet mange nye ledelsesteorier og – metoder, men Scientific Management har stadig en central rolle.

Barnets århundrede: titlen på en bog, der udkom 1900 af Ellen Key. Barnesynet ændres radikalt omkring århundredeskiftet. Pædagogiske teorier udviklet efter psykologiske. Opdragelseslære.

Hukommelsesforskningens start: Ebbinghaus' introspektive metoder og kortlægning af blandt andet korttidshukommelsen. På trods af metoden – introspektion, hvor han både var forsøgsleder og forsøgsperson – har hans resultater holdt helt til i dag (blandt andet de 7 plus/minus 2).

Degenerationsteorien

Psykoanalysen: har et naturvidenskabeligt udgangspunkt og en hermeneutisk metode. Kaldes teori-metode paradokset. Dengang som nu var den meget kontroversiel: "Freuds teorier henhører ikke under videnskaben, men under politiet...., det er som en omgang massage af kønsorganerne" sagde en kendt læge på en kongres i 1910.

Her er rigtig mange emner, der kan tages fat på:

Drømmetydning: Freud udgiver sin bog om emnet 1899, men får skrevet 1900 i den for at signalere den nye tids videnskabelige tilgang til drømmetolkningen. 1901 udkommer nogle foredrag, bl.a. "Om drømmen". Tidligere forståelse af drømme, forklaringer i dag.

Jung: læge, psykiater og mystiker. Ansættes på det psykiatriske hospital Burghölzli i Zürich 1900. Anvender hypnose, men erfarer ligesom Freud, at erkendelse er vejen til helbredelse (gøre det ubevidste bevidst). Læser "Drømmetydning", og der starter et samarbejde mellem de to. Freuds insisteren på at seksualitet er grunden til neurosen ender med at skille dem. I dag er der stadig uenighed om hvilke af de to der har bedst fat i drømmenes betydning. Blandt andet mener Freud at der er årsager til drømme, mens Jung går skridtet videre og siger at drømmene også kan have en hensigt. De bliver altså også forudsigende.

Fejlhandlinger: fra "Hverdagslivets psykopatologi" 1901

Darwin vinder over Freud: Lone Frank skriver om emnet, og taler om det i en dr-udsendelse. I dag vinder den såkaldte "Evolutionære psykologi" frem, som bygger på Darwins udviklingstanker. Altså evolutionsbiologiens teorier overført til menneskets tanker, adfærd, følelser.

Børn og seksualitet: har børn en seksualitet, eller er det de voksnes projektioner? **Freuds forførelsesteori fra 1895** opgives 1897, men har lange tråde til nutiden. En psykoanalytiker som Alice Miller mener at Freud forrådte børnene ved at opgive den. Spørgsmålet om vi kan stole på børns hukommelse støtter Freud i at vi i hvert fald ikke skal stole ukritisk på hvad børn mener at have oplevet. Diskussionen om incest i dag er i forlængelse af

teorierne fra dengang.

Er vi født biseksuelle og retter seksualiteten mod det modsatte køn i 3-6 års alderen? Er homoseksualitet en fejludvikling?

Hvordan udviklede Freud sin teori om den psykoseksuelle udvikling og hvorfor må vi afvise den i dag? Hvilke konsekvenser har den haft for synet på snart sagt hvilket som helst menneskeligt problem? (Parforhold, gruppedynamikker, børn, psykiske lidelser m.m.). "Tre afhandlinger om seksualteorien" 1905.

Libidoteorien eller driftteorien

Hysteri – hypnose og frie associationer: Freud besøgte den franske læge Charcot 1885 i Paris. Han gav offentlige demonstrationer af hypnose. Freud inspireres, tager hjem og bruger det, men opgiver det til fordel for frie associationer og udvikler den terapiform vi i dag kalder psykoanalyse, hvor kernen i helbredelsen er at gøre det ubevidste bevidst.

Konversionshysteri – kronisk træthedssyndrom? Neurasteni. I dag ses Lise Ehlers forfægte det synspunkt at kronisk træthedssyndrom er neurotisk. Se salmonsens leksikon fra 1924.

Perversioner: tre afhandlinger om seksualteori omhandler blandt andet dette. Richard von Krafft-Ebing.

Seksualitet som videnskab.

Psykoanalytisk terapi: modstand, overføring, frie associationer udvikles i perioden 1894-1900. inden da hypnose, katharsis-metode.

Psykoanalysen bruges ikke i ren form længere (for andre end kommende psykoanalytikere), men de fleste terapier står i gæld til den klassiske psykoanalyse, som den blev udformet omkring århundredeskiftet.

Religionsforståelse hos Freud (og hos Lehmann)

Freuds balance mellem naturvidenskab og hermeneutisk metode: han er uddannet neurofysiolog og tager til Paris for at overvære Charcots arbejde med hysterikere. En af hans overordnede og støtter Theodor Meynert (hjerneanatomi, psykiatri og neuropatologi) bliver forbitret over ham da han kommer hjem. Siger at Freud var rejst til Paris som veluddannet hjernefysiolog men kom hjem som fanatisk tilhænger af suggestion. Freud bevægede sig fra evolutionsteorien og neurofysiologiens begrebsapparat til et psykologisk og litterært begrebsapparat. Fortsatte dog med at ha' abstrakte modeller baseret på de naturvidenskabelige teorier. Han holder fast i årsag-virkningsforhold.

Litteratur:

Psykologiens historie indtil 1945, af K.B. Madsen

Det europæiske hus, den moderne tid: "Sygdom, normalitet og videnskab",
"Videnskaben breder sig" s. 11-74, (videnskabelige gennembrud i psykologi)

Psychology as the Behaviorist Views it" i Psychological Review, nr. 20, 1913 af
John B. Watson

For barnets skyld, - byen, skolen og barndommen 1880-1914, af Ning de
Conninck-Smith

Børns urbane landskaber, samme

Modernitetens verden, Høiris, Ole og Thomas Ledet, udg.		
		Aarhus Universitetsforlag
		2009

<http://plato.stanford.edu/>

<http://www2.kb.dk/elib/mss/dmg/teknik/index.htm>

Den moderne kulturs historie

<http://127.0.0.1:9876/opgave02/Degeneration.pdf>

Lad kineserne få Afrika, af Francis Galton, 1879

Koch, Lene		
I		Racehygiejne i Danmark 1920-1956

Dekadanse

Kjørup: Menneskevidenskaberne:

http://127.0.0.1:9876/opgave02/Kjoerup_Videnskaber.pdf

Hulemanden i det moderne menneske, www.dr.dk/DR2/VidenOm (Darwin/
Freud).

Århundredskiftet 1900, af Geert A. Nielsen

Skønlitteratur:

Dr. Jekyll and mr. Hyde

The turn of the screw, 1898 (findes på googlebooks)

Marie Curie

Film:

Børnebøger fra århundredeskiftet som udtryk for den nye tids videnskabelige syn på børn og børneopdragelse?

Børns leg.

Opgaven:

Anvende viden og metoder fra faget? Beskrive viden og metoder fra faget?

Anvende introspektion som metode?

Lave et kontrolleret forsøg?

Fortolke drømme?